

Testestől, fejestől

2014. 04. 29. 16:14

Az idei évad Kolozsváron három olyan bemutató köré épül, melyek szembemennek a magyar színházakban megszokott lélektani realista ábrázolásmóddal. A Szputnyik Hajózási Társasággal közös produkció, a Social Error, Silviu Purcărete avagy a gyermekuralom című előadása, valamint az Ivanovék karácsonya, a szabadkai Kosztolányi Dezső Színház rendezője, Urbán András produkciója trilógiává áll össze. Mindhárom ugyanarra keres választ: mit lehet tenni élhetőbb társadalmi formákért. Szabó Réka elemzése.

színpadán, a hatalom erőszakos érvényesítése, az egyént kirekesztő, lefokozó hatalmi gesztusok kérdéskörét járja körül. A rendező nem válaszokat keres. A dráma abszurd-szürreális elemeivel játszva határozottan állást foglal a hierarchikus rendszerek ellen.

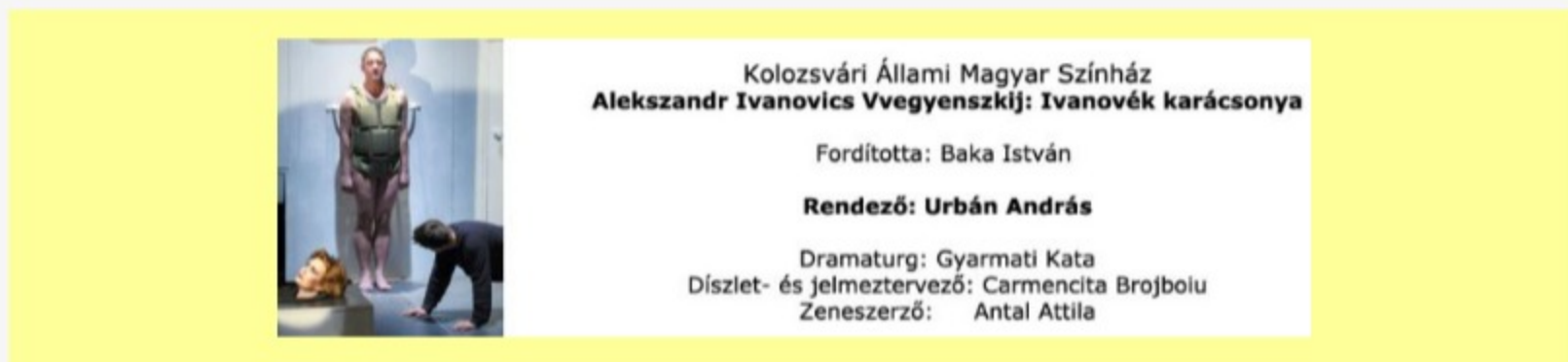
Ivanovék nincsenek

Az Ivanovék karácsonya egy családban bekövetkező gyilkosságot vázol fel. A szülők színházba mennek, a bejáró személyzet dolgozik, a hét gyereket fürdetik, közben disznót ölnek a nagy vacsorához, de egyikük sem képes megragadni az ünnep lényegét. A dada (Viola Gábor) megöl egy gyereket. A gyilkosság ellenére is megünneplik a szentestét, megajándékozzák egymást. Mindannyian gyerekek, egyévestől nyolcvankét évesig. Nagyrészt a legkisebb fiú, Petya (Dimény Áron) szemszögéből látjuk az eseményeket, ő vezet be ebbe a furcsa világba, ahol a dadus felindulásból gyilkol, a gyerekek lépten-nyomon perverz hajlamaikat fitogtatják. Milyenek tűnnek a szavak, mi a jelentésük az egyéves „gyerek” megszólalásában? Egyáltalán mire elég a nyelv, mint kifejezőeszköz? A megszólalásokban a nyelvi inkoherencia válik dominánssá. Egy értelmén túli nyelv jön létre, amely kevés támpontot ad a megértéshez, ahogy Kazimir Malevics találó *Fehér alapon fehér négyzet* díszletként alkalmazott festménye sem sokat segít. Egy torz világban viszont senkivel és semmivel szemben nem lehetnek konvencionális elvárásaink.

A szabadkai és a kolozsvári alkotók keze alatt a dráma kiegészül, az alapszöveget megtoldják politikai beszédekkel, agresszív verbális támadásokkal a hatalom, a vallás ellen, erős intellektuális ostrom alá veszik az intézményrendszereket, a gondolkodás konzervativizmusát, sematizmusát. Az anarchikus-antiideológus gondolkodás lehetőségei érvényesülnek a dada által elkövetett gyilkosság kerettörténetében. Apró epizódok beépítésével láthatóvá teszik az ítélő rendszerek, intézmények, ideológiák abszurd fellépését a „tettesek” ellen (rendőrség, bírósági tárgyalás), megtagadva a történések ok-okozatiságát. Lázálomszerű ötvözetként jelennek meg a színpadon a valóságban is bármikor megtapasztalható események, szexuális zaklatás, agresszió, manipuláció, mintha saját elhallgatott, zavarossá vált élményeink kelnének életre. Észrevétlenül beépülnek az előadásba a Pussy Riot orosz feminista punk-rock banda patriarchális rendszert támadó eszméi is; dalaik hangzásvilágát tovább építve felrázzák a nézőt, levegővétel nélkül támadnak, érvelnek: ha van állam, akkor van uralom, következképpen nyílt vagy leplezett rabság is. Ezért az állam ellenség. Az ember kiszolgáltatottságában kétségbeesetten hirdeti, hogy a teológia az isteni hazugságok tudománya, a jog pedig az emberi hazugságoké. Miért veti alá a gyermek saját egyéniségét és jövőjét a szülői követeléseknek, a bénító elvárásoknak? Sem a szülők, sem a társadalom nem formálhat jogot a gyerekekre. Az érvekre reagálnak jeleneteikkel a felnőtt gyerekek.

Lehet, hogy ez a világ valamikor Alexandr Vvegynszkijé volt, de az „itt és most”-ban kategorikusan kijelenthető, hogy az „enyém” is.

A fellépők egy családot alkotnak, de csupán olyan mértékben összetartozás ez, mint a velük szemben ülő közönség tagjai közti rokonság. Mindegyik testvér vezetékneve más, az Ivanov család valójában meg sem jelenik, lényegében gyűjtőnév: a társadalom valamennyi tagja viselheti az adott nemzet számára népszerű vezetéknevet.

Fojtogató burleszk

A halál, mint színpadi esemény mindig kiszorul a színház foglalatából. A szembeszegülés gesztusa az illúziószínházzal a halál újraértelmezése, a feldarabolt test színpadi megjelenítése. Szonya Osztrova (Kézdí Imola) a dadus áldozatának szerepe nem szűnik meg halálával. Levágott feje önálló életre kel, testét egy másik test (Imre Éva) helyettesíti. Ez a fajta stilizáció nem engedi hitelesnek láttatni a halált, közben mégis hiszünk benne, mert olyan kettős teret hoz létre, melyben a vele történő találkozás már valósággá válik, és arra ösztönöz, hogy saját magunkat is hasonló pozícióból lássuk. A test végre megszólalhat, és nekünk szegezheti kérdéseit. Milyen joggal nevezi magát a *fejérnek*, ha a testnek a természet saját bölcsességét adott? Aztán elindulunk egy olyan értelmezés fele, mely szerint a holttest lehet az egyetlen szuverén „alak” azokban a rendszerekben, melyeket a történelem felsorakoztat. A feltámasztás lehetetlen.

Pillanatnyi, könnyed, szórakoztató jelenetek váltják fel azokat, melyekben Kézdí Imola bábként használt feje filozófai leszakadt testének darabjairól. Több alkalommal visszaköszön az antik tragédiák világa, kifordítva, parodizált formában. Az egyéves Petya arról beszél, mi lesz vele, ha nem éri meg a karácsonyt. A kutyák serege Vera kutyával (Albert Csilla) az élen értelmetlen sorokat rímekbe fogva baljósloán beszél arról az életről, mely megakad a halál torkán és elpusztul. A kutyák kórusa mellett a karácsonyfa-vágók zagyva éneke folyton megszakítja Fjodor (Viola Gábor), a dadus vőlegényének szerelmi vallomását. A koturnust (az ókori görög tragédiák színészeinek magasított talpú cipője) viselő rendőr jelenete, az örültek házában onatkozó orvos abnormális viselkedése és a többi burleszk, a valóságtól való elszakadást jelző közzjáték, nem csak az intézményrendszerek ellen fogalmaz meg brutális kritikát, de a rendszerben élők tehetetlenségét és tébolyát is hangsúlyozza. A költségségükben gazdag jelenetek az erdőben megszólaló állatok (mint vérbeli áldozatok) jelenésével teljeseznek ki, létrehozva egy új, szakrális közeget.

Dosztojevszkij *Bűn és bűnhődés* regényében is Szonyácska az áldozat, aki ugyanúgy játszik az emberi lélekkel, mint Urbán András előadásának szereplője. Ennek tükrében még hangsúlyosabbá válik a kérdés: hogyan, milyen formában léphetők át, egyáltalán átléphetők-e a társadalmi-erkölcsi normák.

A kialakított hipnotikus térben folyamatosan ott lebegnek a kimond(hat)atlan kérdések.

Milyen emberi sorsok ötvöződnek ma a felsorakozó, a történelem által torzra csiszolódott eszmék nyomása alatt? Hogyan lehet ma úgy elsajátítani a tudást, hogy „teljes mértékben és igazán mindennapi életünk alkotórészévé váljon”, nem egy rendszer által felállított csapdája legyen? Mert egyszer csak az ember azt kezdi érezni, hogy „valami” rátelepszik a testére és megfojtja. Az életért folyik a harc, a tét: az ember képességeinek kibontakoztatásaként és lehetséges kiteljesedéseként felfogott élet – mondja Michel Foucault.

Hír plusz komment

Borbolyt szafariparkra emlékeztetik a medvék

Aki ezt a medvepopulációt védi, az azt akarja, hogy az emberek elköltözzenek innen, ne legyen turizmus, ne legyen mezőgazdaság? Székelyföldet lassan szafariparkká nyilváníthatjuk, de a helyzet annál is durvább – nyilatkozta Borboly Csaba, Hargita Megye Tanácsának elnöke.

Publicisztika

Kézdiszentlélek: Big Brother falva

Egy hete jelent meg a hír, hogy Kézdiszentlélek önkormányzata a budapesti Gój Motoros

Egyesület "támogatásával" térfigyelő kamerákat telepít a mezei utak bejáratánál és a "cigányszeren". Egy hete várom, hogy cáfolja az érintett hivatal, hiszen ez – ha a közlemény szavait komolyan vesszük – nem jelent mást, mint a közösségi önrendelkezés, az autonómia elvének felmondását és megcsúfolását, a közbiztonság alapjainak az aláásását. Az önbíráskodás és a védett adatokkal való visszaélés lehetőségének a megteremtését. **Parászka Boróka** írása.

Műzli

Alárovás

Azt írja az egyik erdmagyar újság, hogy a világon végre terjedni kezdenek az ősi írásjelek az ír, a kelta s többi mellett az ősmagyar, azaz székely-magyar rovásírás. A szerző szerint „a székely-magyar rovás kialakulása óta folyamatos használatban van, mindig követte a magyar nyelv, valamint az íráshasználati igények változásait. Mindennél fontosabb azonban, hogy a jelenkorban is élő írás, korszerű mindennapi használata a világ magyar közösségeiben az élet összes területén robbanásszerűen növekszik. Ezt igazolják a nemzetközi szinten sokasodó alárovásos személyi okmányok is.” Szemléltető fotók is vannak, angol, szlovák és más külföldi okmányokon, magyar emberek rovásírásos szignója. Mily nagyszerű ez, Európa is fejlődik.

[folytatáshoz kattint](#)

Ajánló

Erdélyi Riport 2014/40.

Lapzárta

Történet egy csónakban

„Szemléletes képpel érzékelteti is a helyzetet: ülünk a hánykolódó csónakban, mi evezünk, ők pedig a léket tágitják, vágják.” **Szűcs László** vezércikke.